

לו"ז מושב "אוטיזם – מדדים ותחלואה נלווית"

אוטיזם- מדדים ותחלואה נלווית אולם אורן 4 כל אדם שונה מחברו בגלל ציפור הנפש אשר בתוכו / ציפור הנפש	
היכולת של אנשי המקצוע ליצור שינוי אצל הורים לילדים עם אוטיזם סיון ורונסקי	15:30-15:45
מאפיינים בינקות של פעוטות המאובחנים על רצף האוטיזם מנבאים הפרעת קשב וריכוז נלווית בהתבגרות: מחקר מעקב ארוך טווח אסתר בן יצחק	15:45-16:00
חושבים רגשות: התערבות מכוונת ויסות רגשי להורים לילדים עם לקויות בספקטרום האוטיסטי ד"ר דנה ארהרד-וייס, יעל עינב, מירית קופלמן, ג'יימס גרוס, אנתוניו הארדן	16:00-16:15
שימוש במעקב תנועות עיניים בשביל למדוד כיצד ילדים עם אוטיזם רואים את העולם פרופ' אילן דינשטיין, ענבר אבני, אנליה מיכאלובסקי, חגית פלוסר, גל מאירי	16:15-16:30
מציאות, דימיון ומה שביניהם. המעבר מעולם התחושות והאובייקטים המוחשיים ליצירת המרחב הסימבולי ד"ר עליזה ויג	16:30-16:45
הקשר בין הפרעות על הספקטרום האוטיסטי והפרעות התנהגות בילדות - הצעה להתערבות מוקדמת ד"ר עירית חגי, ד"ר חן שטיירמן	16:45-17:00
ביקור בתערוכה פוסטרים ופיזור לסדנאות	17:00-17:10

היכולת של אנשי המקצוע ליצור שינוי אצל הורים לילדים עם אוטיזם

אבחון ילד עם אוטיזם יוצר בין רגע משפחה חדשה, הורות חדשה ודרך לא סלולה בהתמודדות עם הלקות. השיח עם אנשי המקצוע בתחילת הדרך, הייתה עבורי, אמא לילד שרק אובחן כל כך מתסכלת ומייאשת. הבשורה "הילד שלך אוטיסט" גרמה לשרשרת אירועים שהשפיעה על כל המשפחה. לרוב הידע הנדרש לתחילת הדרך, לאחר האבחון, אינו מצוי אצל איש מקצוע אחד. לא הבנתי את המושגים המקצועיים שדיברו אנשי המקצוע וחשתי שאין לי בחירה לגבי עתיד ילדי שלי. כל איש מקצוע משך לכיוון אחר, שיטת טיפול שונה, התייחסות שונה. אך מה נכון עבור המשפחה שלי? ההרגשה של הורים רבים שהם מובלים ולא מובילים.

הבחירה שלי בתהליך הקבלה של הלקות, הייתה ללמוד ולהעמיק בתחום האוטיזם. רציתי להבין את השיח הטיפולי, החינוכי והרפואי. הלמידה המתמדת וההתפתחות המקצועית בנוסף לחוויה ההורית המאתגרת מהווה עבורי אבן דרך. החשיבות של השנים הראשונות לאחר האבחון, קריטיות לטיפול בילד וקריטיות לתחזוקה של התא המשפחתי והזוגי. לאור זאת החלטתי להתחיל ללוות משפחות מיוחדות, בדיוק כמוני ומתבגרים בתפקוד גבוה. ההנחייה פתחה בפני אופק רחב כאיש מקצוע וכהורה.

מחקרים מראים שהתערבויות בתוך המשפחה בין הורים לילד עם צרכים מיוחדים יכולים לקדם את הרווחה של המשפחה. תוכניות שונות של התערבות להורים הראו כי תוצאות טובות יותר מתקבלות כאשר מתחשבים בבריאות הנפשית של ההורה ומבינים שהוא יכול להשפיע על תהליך ההתערבות, כאשר הוא מתייעל בעצמו (Karst & Hecke, 2012). משפחות רבות עוברות תהליך די דומה לאחר האבחון, אך הם נבדלות זו מזו בעוצמה של התהליך ובדפוסי הפעולה שהן נוקטות כדי להתמודד עמו (ויסקופף, 1990).

ההשקעה בטיפול ובהנחייה להורה חשובה לא פחות מאשר בטיפול בילד עם אוטיזם. המשימה שלנו כאנשי מקצוע היא יצירת שיח מתמיד עם ההורה והנגשת הידע המקצועי והעדכני ביותר. שיתוף והדדיות בין אנשי המקצוע להורים יוצר שינוי בטיפול בילד ובביטחון של ההורה בקבלת החלטות.

VARIABLES SEEN IN TODDLER ASD DIAGNOSIS PREDICT ADHD CO-MORBIDITY OUTCOME IN ADOLESCENCE: A LONG-TERM FOLLOW-UP STUDY

מאפיינים בינקות של פעוטות המאובחנים על רצף האוטיזם מנבאים הפרעת קשב וריכוז נלווית בהתבגרות:

מחקר מעקב ארוך טווח

פרטי מגיש: פרופ' דיצה ענתבי-צחור, נייד: 0506382593, מייל: dzachor@bezeqint.net

Prof. Ditzza Antebi-Zachor

Prof. Esther Ben-Itzhak

פרופ' דיצה ענתבי-צחור¹

פרופ' אסתר בן יצחק²

1. המרכז לאוטיזם מטעם אל"ט, המרכז הרפואי אסף הרופא, הפקולטה לרפואה ע"ש

סאקלר, אוניברסיטת ת"א, צריפין

2. מרכז ברוקנר לחקר רצף האוטיזם, אוניברסיטת אריאל, אריאל

Introduction: High rates of comorbid attention deficit/ hyperactivity disorder (ADHD) have been described in autism spectrum disorder (ASD). The current study had two aims: 1. To compare cognitive ability, adaptive skills and autism severity in groups with and without ADHD in adolescence, diagnosed with ASD in toddlerhood. 2. To search for predictors at the time of diagnosis for long-term outcomes of ADHD symptoms.

Methods: The study included 65 participants, 60 males and 5 females (mean age=13:8y), diagnosed with ASD as toddlers. Based on parents' and teachers' reports on Conners 3 questionnaires, the population was divided into two groups with ADHD+ (≥ 70 ; n=39) and ADHD- (>70 ; n=26) in adolescence. Participants underwent a comprehensive assessment of cognitive ability, adaptive skills and autism severity using standardized tests.

Results: The ADHD+ group had significantly lower IQ scores and adaptive skills and higher scores in autism severity per professional and parental standardized assessments. Using a hierarchical regression model, more severe restricted and repetitive behaviors (RRB) in the toddler years and less history of ASD in the family significantly predicted the severity of Inattention symptoms (Conners). In a second regression model, more severe RRB and lower adaptive skills in toddlerhood significantly predicted the severity of Hyperactivity/Impulsivity symptoms.

Conclusions: Having ADHD in adolescents with ASD is associated with a more severe clinical presentation. Therefore, it is highly important to assess ADHD symptoms during follow-ups of children diagnosed with ASD at an early age. Children with more severe stereotypic behaviors and weaker adaptive skills are at risk for more severe ADHD symptoms.

חושבים רגשות : התערבות מכוונת ויסות רגשי להורים לילדים עם לקויות בספקטרום האוטיסטי

יעל עינב, דנה ארהרד-וייס, מירית קופלמן, ג'יימס גרוס, אנתוניו הארדן

אוניברסיטת סטנפורד

THINKING EMOTIONS: EMOTION REGULATION GROUP INTERVENTION FOR PARENTS OF CHILDREN WITH AUTISM

Yael Enav¹, Dana Erhard-Weiss¹, Mirit Kopelman¹, James J. Gross¹, Antonio Y. Hardan¹

¹ *Stanford University, California, USA*

Introduction: Parents of children diagnosed with autism spectrum disorder (ASD) experience high levels of stress and other negative affective states which place them in increased risk for psychosocial problems and maladaptive parent-child relationship. These risk, in turn, may negatively impact child development. The goal of the present study was to examine the efficacy of an emotion regulation group intervention in promoting parents' emotion regulation and well-being. **Method:** In this study, parents of children with ASD either participated in a group intervention (N=36) or a wait-list control (N= 28). The intervention consisted of four weekly 90- minute sessions for parents of children diagnosed with ASD ages 3-18. **Results:** Compared to wait-list control participants, parents in the emotion regulation group intervention had increases in reflective functioning, parental efficacy and in the belief that emotions can change. Moreover, they reported decreased behavioral and emotional symptoms in their children. **Conclusions:** These preliminary findings provide evidence of the positive impact of the emotion regulation group intervention for parents of children with ASD and the possible effect of these changes on children's behaviors. These findings also suggest a further exploration of the applicability of this intervention to a diverse population of parents such as those of children with broader autism phenotype or children with different neurological disorders.

Prof. Ilan Dinstein, phone: 0542130833, email: dinshi@bgu.ac.il, Psychology Department, Negev Autism Center, Ben Gurion University of the Negev, Beer Sheva, Israel

USING EYE TRACKING TO MEASURE HOW CHILDREN WITH AUTISM OBSERVE THE WORLD

שימוש במעקב תנועות עיניים בשביל למדוד כיצד ילדים עם אוטיזם רואים את העולם

Inbar Avni, Analya Michaelovski, Hagit Flusser, Gal Meiri, Ilan Dinstein

ענבר אבני, אנליה מיכאלובסקי, חגית פלוסר, גל מאירי, אילן דינשטיין

Introduction: One of the most prominent symptoms of autism is that children avoid eye contact and do not look at faces and social interactions. A long standing theory of autism suggests that this lack of experience with social information disables natural learning processes and prevents development of typical social capabilities. The use of eye-tracking technology may enable us to quantify this symptom. Such quantification would be extremely important for measuring the initial state of each child and for determining their progress over time. We have been developing such measures at the Negev Autism Center (www.negevautism.org), where we see ~150 new cases of autism annually.

Materials & Methods: We recorded eye tracking data using an EyeLink 1000+ eye tracker from >70 children with autism and >40 age and gender matched control children. Children freely viewed two animated movies and one naturalistic movie containing social interactions. Each of the movies was presented twice during the experiment.

Results: There was considerable overlap across autism and control groups, yet ~ 33% of the children with autism exhibited dramatically different eye fixations from the control children. This involved both avoidance of faces and also highly variable eye fixations that were not consistent across movie viewings.

Conclusions: Typically developing children tend to look at social information in movies in a reproducible manner. A considerable group (but not all) of children with autism do not look at this social information and instead seem to randomly scan the movies for other types of information.

מציאות, דימיון ומה שביניהם

ליצירת המרחב הסימבולי המעבר מעולם התחושות והאובייקטים המוחשיים

MOVING FROM THE ACTUAL SPACE OF THE OUTER WORLD TO THE INNER
SPACE OF SYMBOLS THROUGH PLAY

ד"ר עליזה ויג 0524376400

Alisa Vig, Ph.D.

מכון סימני קשר, פתח תקווה

מתאר התפתחות כאינטגרטיבית וכוללנית ומבוססת על מרכיבים פסיכודינמיים, הבדלים DIR מודל ה- ביכולות העיבוד הסנסומוטורי של הילד, ויכולות התפתחותיות רגשיות בתוך מערך של אינטראקציות ובין תאוריות DIR ויחסים. הסדנא מביאה תפישה המקשרת בין מושג המרחב כפי שמתואר במודל פסיכולוגיות המתארות את התפתחות יכולת ההסמלה אצל ילדים. דגש מיוחד יינתן ל"מרחב הביניים", מושג המתואר בהרחבה על ידי ויניקוט. ויניקוט מתאר את "מרחב הביניים" כמרחב המתקיים בין שני מרחבים אחרים: "המרחב המציאותי" ו"המרחב הפנימי" של הילד ומאופיין ביצירתיות ומשחקיות.

במהלך הסדנא אציג עמדה הטוענת כי לקויות משמעותיות ביכולות הנורו-התפתחותיות של הילד משפיעות על תפקודו באופן כללי, ומעכבות את פיתוח "מרחב הביניים" והיכולת למשחק וחשיבה סימבולית. לכן, ללקויות כמו רגישויות תחושתיות וקשיים בעיבוד סנסומוטורי למשל, תהיה השפעה משמעותית על התפתחות היכולת לבנות את "מרחב הביניים" ולחבל או לעכב את גיבוש יכולת ההסמלה הראשונית (למשל 'אמא') או יכולת הסמלה מורכבת יותר בהמשך (למשל 'סופרמן'). מנגד, היכולת של המבוגר להתייחס בו זמנית לשני המרחבים: "המרחב המציאותי" ו"המרחב הפנימי" הינה מצמיחה וקריטית בטיפול בילד עם קשיים נורו-התפתחותיים. ללא טיפול נכון, הילד ישאר ממוקד ב"מרחב המציאותי", או "במרחב הפנימי" ללא יכולת לעבור ביניהם וליצור עולם סימבולי.

וגישות פסיכולוגיות ומאפשרת DIR בסדנא תוצג המשגה חדשנית ויישומית המחברת בין מודל ה להרחיב את הבנתנו לגבי מה הם המכניזמים הנדרשים לבניית סמלים וייצוגים ראשוניים, ופיתוח של סמלים מורכבים. בסדנא יינתנו כלים יישומיים על מנת לאפשר למבוגר התומך בילד לפתח את מרחב ובעבודה הביניים, היכולות הסימבוליות והאבסטרקטיות של הילד תוך שימוש במארג היחסים עימו רב צוותית. הסדנא תלווה בקטעי וידאו ואילוסטרציות על מנת לתאר מושגים מופשטים אלו ולהדגים את הכלים המדוברים.

נקודות, Times New Roman התקציר יכתב על גבי תוכנת ס"מ מהשוליים 2.5: יש להשאיר רווח של פונט בעברית - נרקיסיים, ובאנגלית - 12 גודל האותיות:) את הכותרת יש לכתוב בעברית ובאנגלית(עיצוב הכותרת : מרכז אותיות גדולות · ס"מ מראש הדף 2.5: מיקום השורה הראשונה ברווח של · CAP פרטי מגיש ההצעה יכללו: שם מלא, מס נייד וכתובת מייל · יש לציין מי מבין הכותבים הוא המציג בכנס ולהדגיש את שמו בקן · יש לכתוב את שם מגישי התקציר בעברית ובאנגלית · יש להשאיר שתי שורות רווח · יש לציין את פרטי המוסד וכתובתו: יש *Italics* מהשורה התחתונה של הנושא ולמרכז את מגיש העבודה להשאיר רווח של שורה אחת משם המחבר, מרכז, אותיות מוטות

**הקשר בין הפרעות על הספקטרום האוטיסטי והפרעות התנהגות בילדות -
הצעה להתערבות מוקדמת.**

**THE CONNECTION BETWEEN AUTISM SPECTRUM DISORDER AND
SEVERE BEHAVIOR DISORDER IN CHILDHOOD – AN EARLY
INTERVENTION PROPOSAL.**

ד"ר עירית חגי – פסיכולוגית התפתחותית וחינוכית.

ד"ר חן שטיירמן – מומחית בנוירולוגית ילדים והתפתחות הילד.

באר שבע – המכון להתפתחות הילד – מכבי שרותי בריאות – רחוב התקווה 4

Irit Hagai – Developmental and Educational Psychologist, PhD.

Chen Schtaierman – Developmental Neurologist, MD.

*Children's Developmental Institute – Maccabi Health Services – Hatikva St. 4 – Beer
Sheva.*

הקדמה

בעיות התנהגות חמורות מהוות אתגר משמעותי לעוסקים בתחומי בריאות הנפש ובהתפתחות הילד, בין השאר בשל הקשר שלהן לקשיים חברתיים, רגשיים ואקדמיים בעתיד. מחקרים מצביעים על כך שהופעה עיקשת של בעיות התנהגות מגיל צעיר, עשויה להוות גורם סיכון משמעותי להתפתחות (טיפול) המחקרים מדגישים את הצורך בזיהוי (ODD) או התנהגות מתנגדת (CD) הפרעת התנהגות מוקדם.

(. חלק ב-ASD בשני העשורים האחרונים חלה עלייה תלולה באבחנה של ילדים על הרצף האוטיסטי) מילדים אלה מגלים גם בעיות התנהגות קשות לצד הקשיים התקשורתיים בהם הם לוקים והדבר מקשה עוד יותר על השתלבותם החברתית.

מטרה חומרים ושיטות

בהרצאה זו נרצה לטעון שבחלק מהמקרים של ילדים ברצף התקשורתי עלולה להתפתח הפרעת התנהגות או הפרעה מתנגדת, וזאת בשל המאפיינים האינהרנטיים של הפרעת התקשורת. נטען כי הנוקשות, האובססיביות, הקשיים התחושתיים, הקושי בקבלת שינויים וקשיי האמפטיה עלולים כולם להוביל להפרעות אלה - ומאפיינים אלו עלולים לאתגר את ההורים ואת הסביבה לא פחות ולפעמים אף יותר, מקשיי התקשורת.

תוך התייחסות ל-ASD במהלך ההרצאה יוצג ויודגם מקרה של טיפול בהפרעות התנהגות של ילד עם לעקרונות ההתערבות בהפרעות אלה אצל ילדים על הרצף התקשורתי.

תוצאות

מתוצאות הטיפול בילדים על הרצף התקשורתי המגלים הפרעות התנהגות עולה כי הפרעות ההתנהגות שלהם מהווים גורם המשפיע בצורה משמעותית על רווחת המשפחה ועל הסתגלות החברתית, לא פחות ולפעמים אף יותר מקשיי התקשורת החברתית.

מסקנות

1

ילדים על הרצף התקשורתי מפתחים בחלק מהמקרים גם הפרעות התנהגות קשות המהוות לעיתים אתגר גדול להורים ומחנכים, לא פחות מקשיי התקשורת עצמם. נראה כי נדרשת התערבות ממוקדת בהפרעות ההתנהגות שלהם, הלוקחת בחשבון את מאפייניה הייחודיים של הפרעת התקשורת בהם לוקים.

ביבליוגרפיה:

- Paul J. Frick (2012): Developmental Pathways to Conduct Disorder: Implications for Future Directions in Research, Assessment, and Treatment, *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 41:3, 378-389.
- Tremblay RE, Japel C, Pérusse D, et al. The search for the age of “onset” of physical aggression: Rousseau and Bandura revisited. *Crim Behav Ment Health*. 1999;9:8–23.
- Tremblay RE, Nagin DS, Séguin JR, Zoccolillo M, Zelazo PD, Boivin M, Pérusse D, Japel C. Physical aggression during early childhood: trajectories and predictors. *Pediatrics*. 2004 Jul;114(1):e43-50.
- Moffitt, T.E. (2006). Life-course-persistent versus adolescence-limited antisocial behavior. In D. Cicchetti & D.J. Cohen (Eds.), *Developmental psychopathology*, Vol 3: Risk, disorder, and adaptation, 2nd ed. (pp. 570–598).
- Aguilar, B., Sroufe, L.A., Egeland, B., & Carlson, E. (2000). Distinguishing the early-onset/persistent and adolescence-onset antisocial behavior types: From birth to 16 years. *Development and Psychopathology*, 12, 109–132.
- Pitzer M, Esser G, Schmidt MH, Laucht M. Early predictors of antisocial developmental pathways among boys and girls. *Acta Psychiatr Scand*. 2010 Jan;121(1):52-64.
- Connor DF et al. A review of attention-deficit/hyperactivity disorder complicated by symptoms of oppositional defiant disorder or conduct disorder. *J Dev Behav Pediatr*. 2010 Jun;31(5):427-40.
- Frick PJ, Nigg JT. Current issues in the diagnosis of attention deficit hyperactivity disorder, oppositional defiant disorder, and conduct disorder. *Annu Rev Clin Psychol*. 2012;8:77-10.
- Martel MM, Nikolas M, Jernigan K, Friderici K, Nigg JT. Diversity in pathways to common childhood disruptive behavior disorders. *J Abnorm Child Psychol* - November 1, 2012; 40 (8); 1223-36.

- Noordermeer SDS, Luman M, Oosterlaan J. A Systematic Review and Meta-analysis of Neuroimaging in Oppositional Defiant Disorder (ODD) and Conduct Disorder (CD) Taking Attention-Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD) Into Account. *Neuropsychology Review*. 2016;26:44-72.
- Schoorl J, van Rijn S, de Wied M, van Goozen S, Swaab H. Emotion Regulation Difficulties in Boys with Oppositional Defiant Disorder/Conduct Disorder and the Relation with Comorbid Autism Traits and Attention Deficit Traits. Soriano-Mas C, ed. *PLoS ONE*. 2016;11(7):e0159323.
- Pardini D, Frick PJ. Multiple Developmental Pathways to Conduct Disorder: Current Conceptualizations and Clinical Implications. *Journal of the Canadian Academy of Child and Adolescent Psychiatry*. 2013;22(1):20-25.
- Mandy, William; Roughton, Laura; Skuse, David. Three dimensions of oppositionality in autism spectrum disorder. *Journal of Abnormal Child Psychology*. 2014;42 (2) :291-300.
- Guttman-Steinmetz, Gadow KD, Devincent CJ. Oppositional defiant and conduct disorder behaviors in boys with autism spectrum disorder with and without attention-deficit hyperactivity disorder versus several comparison samples. *J Autism Dev Disord*. 2009 Jul;39(7):976-85.
- Anastopoulos AD, Smith TF, Garrett ME, Morrissey Kane E, Schatz NK, Sommer JL, et al. Self-Regulation of Emotion, Functional Impairment, and Comorbidity Among Children With ADHD. *Journal of attention disorders*. 2011;15(7):583–92.
- Matson JL, Cervantes PE. Assessing aggression in persons with autism spectrum disorders: An overview. *Research in developmental disabilities*. 2014;35(12):3269–75.
- Kaat AJ, Lecavalier L. Disruptive behavior disorders in children and adolescents with autism spectrum disorders: A review of the prevalence, presentation, and treatment. *Research in Autism Spectrum Disorders*. 2013;7(12):1579–94.
- Shawler PM, Sullivan MA. Parental Stress, Discipline Strategies, and Child Behavior Problems in Families with Young Children With Autism Spectrum Disorders. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*. 2015.
- Connor, D. E., Edwards, G., Fletcher, K. E., Baird, J., Barkley, R. A., & Steingard, R. J. (2003). Correlates of comorbid psychopathology in children with ADHD. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 42, 193–200.

- Schwenck C, Mergenthaler J, Keller K, Zech J, Salehi S, Taurines R, Romanos M, Schecklmann M, Schneider W, Warnke A, Freitag CM. Empathy in children with autism and conduct disorder: group-specific profiles and developmental aspects. *J Child Psychol Psychiatry*. 2012 Jun;53(6):651-9.
- Waddell, C., Hua, J. M., Garland, O. M., Peters, R. D., & McEwan, K. (2007). Preventing mental disorders in children: a systematic review to inform policy-making. *Canadian Journal Of Public Health = Revue Canadienne De Sante Publique*, 98(3), 166-173.
- Winther J, Carlsson A, Vance A. A pilot study of a school-based prevention and early intervention program to reduce oppositional defiant disorder/conduct disorder. *Early Interv Psychiatry*. 2014 May;8(2):181-9.
- Skokauskas, N., & Gallagher, L. (2012). Mental health aspects of autistic spectrum disorders in children. *Journal Of Intellectual Disability Research: JIDR*, 56(3), 248-257.
- <https://www.cdc.gov/ncbddd/autism/data.html>
- <https://www.cdc.gov/ncbddd/adhd/prevalence.html>

עירית חגי – מס' טלפון סלולרי: 052-2717866

irit.hagai61@gmail.com כתובת דוא"ל -